

ราชาศัพท์

ชุด สืบสานมรดกภูมิปัญญา
ทางวัฒนธรรมไทย

ราชาศัพท์

ชุด สืบสานมรดกภูมิปัญญา
ทางวัฒนธรรมไทย

ราชาศัพท์

บรรณาธิการอำนวยการ ผ่องเพ็ญ อาชาเทวัญ บรรณาธิการ รุ่งโรจน์ อาชาเทวัญ
ผู้ช่วยบรรณาธิการ รัตนา ภูมิพิทักษ์

ผู้เขียน ชูติรัตน์ เกิดหาญ ออกแบบปก ศรินทิพย์ ใจปทุม

คอมพิวเตอรืกราฟิก ทรงวุฒิ ตระกูลพันธ์ พิสูจน์อักษร สิริพรรณ โพธิ์ศรีสุข
เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 978-616-596-154-7

จัดจำหน่ายโดย บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด 28, 30, 32

ซอยรังสิต-ปทุมธานี 16 ซอย 7 ต.ประชาธิปัตย์ อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12130
โทรศัพท์ 0-2958-1125, 0-2958-1127

e-mail : sales@skybook.co.th , saleskybook@gmail.com

www.facebook.com/skybook.co.th

www.skybook.co.th

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ชูติรัตน์ เกิดหาญ.

ราชาศัพท์.--ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์, 2567.

328 หน้า.-- (สืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทย).

1. ภาษาไทย--ราชาศัพท์. I. ชื่อเรื่อง.

495.913

ISBN 978-616-596-154-7

....**ส**าक्षัตต์เป็นระเบียบการใช้คำพูดและเขียนของคนไทย
ที่ลดหลั่นลงมาถึง ๕ ชั้น คือ พระเจ้าแผ่นดิน พระบรมวงศ์ พระ-
ภิกษุและสามเณร ขุนนางและสุภาพชนทั่วไป ในครั้งโบราณกาล
คำศัพท์มีไม่มากนัก ต่อมาภายหลังจึงคิดเพิ่มเติมเนื่องด้วยความคิดว่า
ของเจ้าควรแตกต่างจากสามัญชน

ในปัจจุบัน คำราชาศัพท์ก็ยังคงใช้อยู่ แต่เกิดปัญหาการใช้
ว่าพูดถูกหรือผิด หรือว่าเขียนถูกหรือผิด

ด้วยเหตุนี้ ทีมงานจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้
คำราชาศัพท์จึงได้รวบรวมและเรียบเรียงขึ้นมาเป็นหนังสือราชาศัพท์
เล่มนี้...

นนนี่ จูติรัตน์

บทนำ	๕
หน่วยที่ ๑ คำนามราชาศัพท์.....	๑๙
หน่วยที่ ๒ คำสรรพนามราชาศัพท์.....	๑๖๘
หน่วยที่ ๓ คำกริยาราชศัพท์.....	๑๘๑
หน่วยที่ ๔ คำวิเศษณ์ราชาศัพท์.....	๓๐๐
หน่วยที่ ๕ คำที่ควรใช้แก่พระสงฆ์.....	๓๐๔
หน่วยที่ ๖ คำสุภาพ.....	๓๑๖

ความหมายของคำราชาศัพท์

คำราชาศัพท์ คือคำเฉพาะใช้สำหรับพูดกับพระเจ้าแผ่นดิน พระบรมวงศานุวงศ์ เจ้านาย และรวมถึงคำสุภาพที่นำมาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมตามชั้นหรือฐานะบุคคล

ที่มาของคำราชาศัพท์

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์ มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ โดยปวงชนชาวไทยได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและพระเมตตา กรุณา จึงได้คิดค้นหาถ้อยคำที่ไพเราะเพื่อใช้แก่พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์

การใช้คำราชาศัพท์

การใช้คำราชาศัพท์เป็นคำที่สามัญชนทั่วไปใช้กับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ และคำราชาศัพท์นั้น พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศ์จะไม่ทรงใช้สำหรับพระองค์เอง แต่ทรงใช้ถ้อยคำธรรมดา เช่น พระหัตถ์ของฉันทน์ ใ้ว่า มือของฉันทน์ เป็นต้น ทั้งนี้ พระมหากษัตริย์ก็ทรงใช้ราชาศัพท์กับพระบรมวงศ์ ส่วนพระบรมวงศ์ก็ทรงใช้ราชาศัพท์กับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีพระอิสริยยศศักดิ์ต่างกัน ก็ใช้ราชาศัพท์ระหว่างกัน

บุคคลที่ใช้ราชาศัพท์

๑. พระเจ้าแผ่นดิน
๒. พระบรมวงศานุวงศ์
๓. พระภิกษุ สามเณร
๔. ขุนนาง ข้าราชการผู้ใหญ่
๕. สุภาพชนทั่วไป

คำนำพระนามแสดงความเป็นศรีอัญญา กับพระมหากษัตริย์

๑. พระสัมพันธวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระโอรส พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
ในรัชกาลที่ ๑ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาเทพ-
สุขาวดี และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระศรีสุด-
ธรรมาธิราช) คำนำพระนามพระโอรส พระธิดาในพระเจ้าน้องนางเธอ
ในรัชกาลที่ ๑ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนรินทรเทวี) และ
คำนำพระนามพระโอรส พระธิดาในกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข
(วังหลัง รัชกาลที่ ๑) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก-
มหาราช (รัชกาลที่ ๑) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้
คำนำพระนามว่า “**สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ**” หรือ “**พระเจ้าหลาน-
เธอ**” ตามพระเกียรติยศ แต่ในรัชกาลที่ ๒ และ ๓ ไม่ปรากฏว่ามี
การใช้คำนำพระนามพระราชวงศ์ชั้นนี้ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระ-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ได้ทรงบัญญัติให้ใช้คำนำ
พระนามว่า “**พระสัมพันธวงศ์เธอ**” ซึ่งคำนำพระนามนี้ พระบาท-
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงบัญญัติให้ใช้
เป็นคำนำพระนามพระโอรส พระธิดาในสมเด็จพระบรมราชมาตา-

มหายกาเธอ กรมหมื่นมายุธาพิทักษ์ (พระราชโอรสในพระบาท-
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓))

๒. พระประพันธวงศ์เธอ

คำแนะนำพระนามพระโอรส พระธิดาชั้นพระองค์เจ้าในสมเด็จพระ-
พระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมายุธาพิทักษ์ ซึ่งพระ-
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติขึ้น แต่ต่อมาทรง
เปลี่ยนคำแนะนำพระนาม “พระประพันธวงศ์เธอ” เป็น “พระสัณพันธวงศ์-
เธอ” เมื่อครั้งทรงสถาปนาหม่อมเจ้าพรรณราย (พระธิดาในสมเด็จพระ-
พระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมายุธาพิทักษ์) เป็น “พระ-
สัณพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพรรณราย”

๓. พระวงศ์เธอ

คำแนะนำพระนามพระองค์เจ้าหลานเธอที่พระมารดาเป็น
พระองค์เจ้า และหม่อมเจ้าที่ได้รับการสถาปนาเป็นพระองค์เจ้าใน
วังหลวง วังหน้า และวังหลัง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้
คำแนะนำพระนามของพระองค์เจ้าตั้งที่เป็นพระราชนัดดาว่า “พระ-
วรวงศ์เธอ” และ “พระเจ้าวรวงศ์เธอ”

๔. พระเจ้าบวรวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระราชโอรส พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ในรัชกาลที่ ๑, ๒, ๓ และพระราชโอรส พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติให้ ครั้นใช้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนคำนำพระนาม “พระเจ้าบวรวงศ์เธอ” เป็น “พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ”

๕. พระบวรวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระโอรส พระธิดาในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ (วังหน้ารัชกาลที่ ๕) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติให้ใช้ ครั้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนคำนำพระนาม “พระบวรวงศ์เธอ” เป็น “พระราชวรวงศ์เธอ”

๖. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระราชโอรส พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติให้ใช้ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติคำนำพระนามขึ้นมาใหม่ว่า

“พระเจ้าบรมวงศ์เธอ” สำหรับใช้ในพระราชโอรส พระราชธิดา กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑, ๒, ๓ และพระราชโอรส พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการให้เปลี่ยนคำนำพระนามจาก “พระเจ้าบรมวงศ์เธอ” เป็น “พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ”

๗. พระราชวรวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระโอรส พระธิดาในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ (วังหน้า รัชกาลที่ ๕) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติให้ใช้ว่า “พระบรมวงศ์เธอ” ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนคำนำพระนามจาก “พระบรมวงศ์เธอ” เป็น “พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ”

๘. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระบรมวงศ์ซึ่งเป็นพระราชโอรส พระราชธิดาในรัชกาลก่อน (ทรงศักดิ์เป็นชั้นสูง ป้า อา ของพระมหากษัตริย์) ที่มีพระสกุลยศชั้นเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้าที่ทรงกรม เป็นกรมสมเด็จพระยาหรือสมเด็จพระกรมพระ

๙. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระบรมวงศ์ซึ่งเป็นพระราชโอรส พระราชธิดาในรัชกาลก่อน (ทรงศักดิ์เป็นชั้นสูง ป้า อา ของพระมหากษัตริย์) ที่มีพระสกุลยศเป็นพระองค์เจ้า

๑๐. พระเจ้าวรวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระองค์เจ้าซึ่งเป็นพระราชโอรส พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๑, ๒, ๓ และพระราชโอรส พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีพระชนมายุมากกว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่พระราชโอรส พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีพระชนมยุ้น้อยกว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้คำนำพระนามว่า “**พระเจ้าวรวงศ์เธอ**” ส่วนพระโอรส พระธิดาในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ (วังหน้า รัชกาลที่ ๕) โปรดให้ใช้คำนำพระนามว่า “**พระบวรวงศ์เธอ**”

๑๑. พระวรวงศ์เธอ

คำนำพระนามพระองค์เจ้าที่เป็นพระราชโอรส พระราชธิดาในวังหน้ารัชกาลที่ ๑, ๒, ๓ และพระราชโอรส พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาพระบาทสมเด็จพระ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำคำนำพระนามนี้มาใช้กับพระองค์-
เจ้าวังหลวง ส่วนพระองค์เจ้าวังหน้าในรัชกาลที่ ๑, ๒, ๓ และ
พระองค์เจ้าในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้คำนำ
พระนามว่า “**พระเจ้าบรมวงศ์เธอ**” ส่วนพระองค์เจ้าในวังหน้า
รัชกาลที่ ๕ โปรดให้ใช้คำนำพระนามว่า “**พระบรมวงศ์เธอ**”

๑๒. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ

คำนำพระนามพระราชโอรสในพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีพระ-
สกุลยศชั้นเจ้าฟ้า

๑๓. พระเจ้าลูกยาเธอ

คำนำพระนามพระราชโอรสในพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีพระ-
สกุลยศชั้นพระองค์เจ้า

๑๔. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

คำนำพระนามพระราชธิดาในพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีพระ-
สกุลยศชั้นเจ้าฟ้า

๑๕. พระเจ้าลูกเธอ

คำนำพระนามพระราชธิดาในพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีพระ-
สกุลยศชั้นพระองค์เจ้า

๑๖. สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ

คำนำพระนามพระเชษฐา (พี่ชาย) พระมหากษัตริย์ ซึ่งมี
พระสกุลยศชั้นเจ้าฟ้า

๑๗. พระเจ้าพี่ยาเธอ

คำนำพระนามพระเชษฐา (พี่ชาย) พระมหากษัตริย์ ซึ่งมีพระ
สกุลยศชั้นพระองค์เจ้า

๑๘. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ

คำนำพระนามพระเชษฐภคินี (พี่สาว) พระมหากษัตริย์ ซึ่ง
มีพระสกุลยศชั้นเจ้าฟ้า

๑๙. พระเจ้าพี่นางเธอ

คำนำพระนามพระเชษฐภคินี (พี่สาว) พระมหากษัตริย์
ซึ่งมีพระสกุลยศชั้นพระองค์เจ้า

๒๐. สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ

คำนำพระนามพระอนุชา (น้องชาย) พระมหากษัตริย์ ซึ่งมี
พระสกุลยศชั้นเจ้าฟ้า

๒๑. พระเจ้าน้องยาเธอ

คำนำพระนามพระอนุชา (น้องชาย) พระมหากษัตริย์ ซึ่งมี
พระสกุลยศชั้นพระองค์เจ้า

๒๒. สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ

คำนำพระนามพระกนิษฐภคินี (น้องสาว) พระมหากษัตริย์
ซึ่งมีพระสกุลยศชั้นเจ้าฟ้า

๒๓. พระเจ้าน้องนางเธอ

คำนำพระนามพระกนิษฐภคินี (น้องสาว) พระมหากษัตริย์
ซึ่งมีพระสกุลยศชั้นพระองค์เจ้า

๒๔. สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ

คำนำพระนามพระราชนัดดา (หลานชาย/หลานสาว) พระ-
มหากษัตริย์ ซึ่งมีพระสกุลยศชั้นเจ้าฟ้า

๒๕. พระเจ้าหลานเธอ

คำนำพระนามพระราชนัดดา (หลานชาย/หลานสาว) พระ-
มหากษัตริย์ ซึ่งมีพระสกุลยศชั้นพระองค์เจ้า

พระอิสริยยศพระอัครมเหสีในพระมหากษัตริย์

๑. สมเด็จพระราชินี

พระอิสริยยศของพระอัครมเหสีในพระมหากษัตริย์ที่ยังไม่ได้รับพระบรมราชาภิเษก ได้แก่ รัชกาลที่ ๙ เมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติและราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิตติยากรแล้ว ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้สถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิตติยากรเป็นสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์

๒. สมเด็จพระบรมราชินี

พระอิสริยยศของพระอัครมเหสีในพระมหากษัตริย์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาพระวรราชชายาเธอ พระอินทรศักดิศจี เป็นสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระบรมราชินี เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๕ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาหม่อมเจ้ารำไพพรรณี พระวรราชชายาเป็นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ และในรัชกาลที่ ๙ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้วได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์เป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

๓. สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

พระอิสริยยศของพระอัครมเหสีในพระมหากษัตริย์ที่ทรงได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ การสถาปนาพระยศนี้มีครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระอัครราชเทวีเป็นสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ และมีขึ้นครั้งที่ ๒ ในรัชกาลที่ ๙ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกทรงผนวช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมราชินีทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เมื่อทรงสำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วยความเรียบร้อย จึงสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศเป็นสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ

ตำแหน่งชายาในพระมหากษัตริย์

๑. พระอัครมเหสี

ตำแหน่งชายาเอกของพระมหากษัตริย์

๒. พระอัครราชเทวี

ชายาที่ตำแหน่งพระอัครมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเทียบได้กับตำแหน่งสมเด็จพระบรมราชินี

คือสมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์
เป็นสมเด็จพระนางเธอ พระองค์เจ้าโสมนัสวัฒนาวดี ในที่สมเด็จพระ-
พระนางนาฏบรมอัครราชเทวี

๓. พระบรมราชเทวี

ชายาที่ตำแหน่งพระอัครมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุล-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรม-
ราชเทวี

๔. พระอัครเทวี

ตำแหน่งชายาของพระมหากษัตริย์แต่โบราณรองลงมาจาก
พระอัครมเหสี

๕. พระวรราชเทวี

ชายาที่ตำแหน่งพระมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว คือพระนางเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี ทรงได้
รับสถาปนาเป็นพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี

๖. พระราชเทวี

ตำแหน่งชายาของพระมหากษัตริย์แต่โบราณ รองลงมา
จากพระอัครมเหสีและพระอัครเทวี ในสมัยพระบาทสมเด็จพระ-

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาพระนางเธอ พระองค์เจ้า-
สุขุมาลัยมารศรีเป็นพระนางเจ้าสุขุมาลัยมารศรี พระราชเทวี

๗. พระอัครชายาเธอ

ชายาที่ตำแหน่งพระมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตนนาริ-
นาศ กรมขุนอรรณวรราชภักดี พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้า-
เสาวภาคย์นารีรัตน์ และพระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์
กรมขุนสุทธาสินีนาฏ ซึ่งเป็นราชনীติในพระบาทสมเด็จพระ-
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

๘. พระอัครชายา

ตำแหน่งชายาของพระมหากษัตริย์แต่โบราณรองลงมาจาก
พระอัครมเหสี พระอัครเทวี และพระราชเทวี

๙. พระวรราชชายา

ตำแหน่งชายาของพระมหากษัตริย์ เช่น สมเด็จพระนางเจ้า-
อินทรรักษ์ดิศจิ พระวรราชชายา

๑๐. พระราชชายา

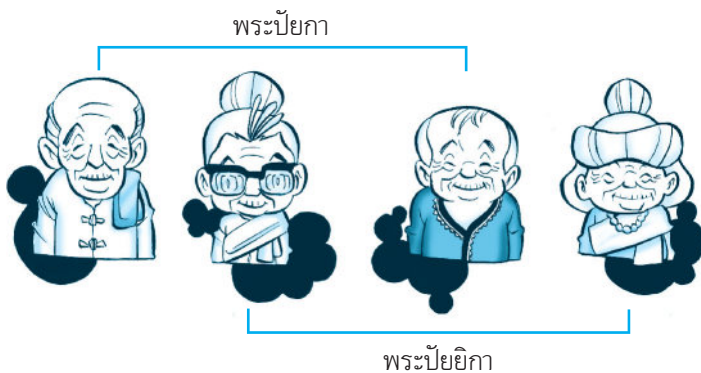
ชายาของพระมหากษัตริย์ เช่น พระราชชายา เจ้าดารารัศมี

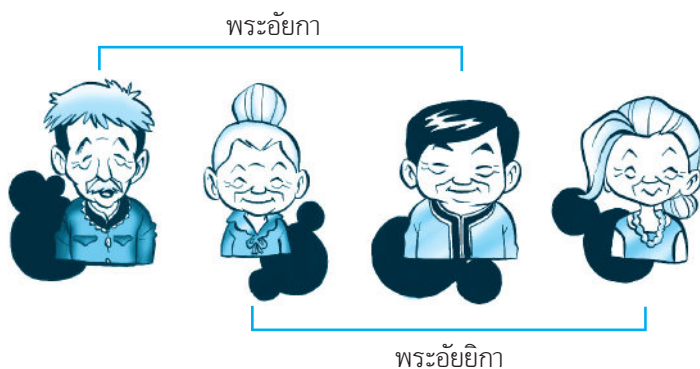
คำนามราชาศัพท์

๑. หมวดขัตติยตระกูล

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ปู่ทวด (ปู่ของพ่อแม่)	พระปัยกา
ตาทวด (ตาของพ่อแม่)	พระปัยกา
ย่าทวด (ย่าของพ่อแม่)	พระปัยยิกา
ยายทวด (ยายของพ่อแม่)	พระปัยยิกา

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ปู่ (พ่อของพ่อ)	พระอัยกา
ตา (พ่อของแม่)	พระอัยกา
ย่า (แม่ของพ่อ)	พระอัยยิกา
ยาย (แม่ของแม่)	พระอัยยิกา

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
พ่อ	พระราชชนก/พระราชบิดา
แม่	พระราชชนนี/พระราชมารดา
ลุง (พี่ชายของพ่อ)	พระปิตุลา

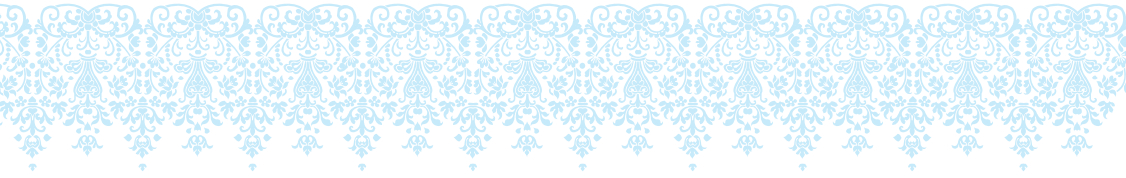

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
อา (น้องชายของพ่อ)	พระปิตุลา
ป้า (พี่สาวของพ่อ)	พระปิตุจฉา
อา (น้องสาวของพ่อ)	พระปิตุจฉา
ลุง (พี่ชายของแม่)	พระมาตุลา
น้า (น้องชายของแม่)	พระมาตุลา
ป้า (พี่สาวของแม่)	พระมาตุจฉา
น้า (น้องสาวของแม่)	พระมาตุจฉา
ป้าสะใภ้ (เมียของพี่ชายแม่)	พระมาตุลานี
น้าสะใภ้ (เมียของน้องชายแม่)	พระมาตุลานี
พี่ชาย	พระเชษฐา
พี่สาว	พระภคินี/พระเชษฐภคินี
น้องชาย	พระอนุชา
น้องสาว	พระกนิษฐา/พระกนิษฐภคินี
พี่ชาย/น้องชาย (ที่เป็นลูกพี่ลูกน้อง)	พระภาคดา/พระภราดร
พี่สาว/น้องสาว (ที่เป็นลูกพี่ลูกน้อง)	พระภคินี
ลูกชาย	พระราชโอรส

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ลูกสาว	พระราชธิดา
หลานชาย/หลานสาว (ลูกของลูก)	พระราชนัดดา
หลานชาย/หลานสาว (ลูกของพี่ชาย น้องชาย)	พระภาติยะ
หลานชาย/หลานสาว (ลูกของพี่สาว น้องสาว)	พระภาคิไนย
เหลนชาย/เหลนสาว (ลูกของลูกของลูก)	พระราชปนัดดา
ภรรยา	สมเด็จพระราชินี (พระอิสริยยศของ พระอัครมเหสีในพระมหากษัตริย์ที่ ยังไม่ได้รับพระบรมราชาภิเษก) สมเด็จพระบรมราชินี (พระอิสริยยศ ของพระอัครมเหสีในพระมหา- กษัตริย์เมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราช- สมบัติ บรมราชาภิเษกแล้วได้มี พระบรมราชโองการโปรดเกล้า- โปรดกระหม่อมให้ประกาศสถาปนา เฉลิมพระเกียรติยศ)

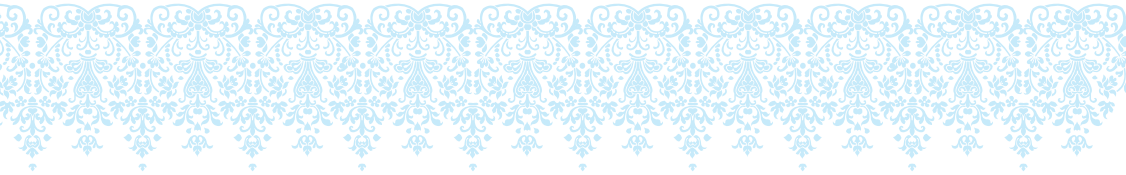
คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ลูกเขย	สมเด็จพระบรมราชินีนาถ (พระ- อิสริยยศของพระอัครมเหสีใน พระมหากษัตริย์ที่ทรงได้รับ พระบรมราชโองการโปรดเกล้า- โปรดกระหม่อมให้ทรงดำรง ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน แทนพระองค์ เมื่อทรงสำเร็จราชการ แทนพระองค์ด้วยความเรียบร้อย จึงสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศ)
ลูกสะใภ้	พระขามาดา/พระราชบุตรเขย
พ่อตา	พระสุณิสา
แม่ยาย	พระสสุระ/พระลัสสุระ
	พระลัสสุ

๒. หมวดคำเกี่ยวกับร่างกาย

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ร่างกาย	พระวรกาย ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า วรกาย ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า
ส่วนต่างๆ ของร่างกาย	พระองค์อาภยพ ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า องค์อาภยพ ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า
	
เส้นผม	เส้นพระเจ้า/เส้นพระเกศา ใช้แก่ พระมหากษัตริย์ เส้นพระเกศา ใช้แก่

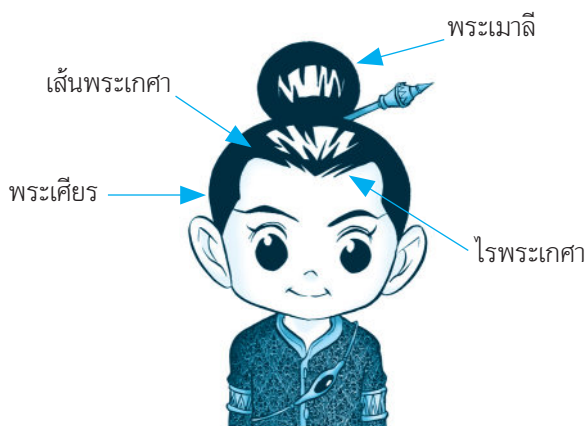
คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ขมวดผม	พระบรมราชินีนาถลงมาจนถึง พระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า เส้นเกล้า ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า ขมวดพระศก/ขมวดพระเกล้า ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า ขมวดเกล้า ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า จุก/มวย
	พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า เมาลี/โมลี ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ไรจุก	พระจุไร ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า จุไร ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า
ไรผม 	ไรพระเศศ/ไรพระเศศา ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า ไรเศศ/ไรเศศา ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า
หัว	พระเศียร ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า

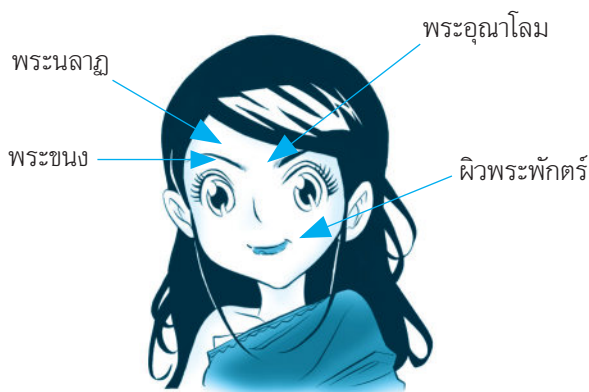
คำสามัญ	คำราชาศัพท์
มันสมอง	เศียร ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า พระมัตถลุงค์ ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
หน้า/ดวงหน้า	มัตถลุงค์ ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า พระพักตร์ ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า พักตร์ ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า ผิวหน้า
ผิวหนัง	ผิวพระพักตร์ ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า ผิวพักตร์ ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า
หน้าผาก	พระนลาฏ ใช้แก่

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
คิ้ว	พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า นลาฏ ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า พระชนง ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า ชนง ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ชนหว่างคิ้ว	พระอุณาโลม ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า อุณาโลม ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า
ดวงตา	พระเนตร/พระจักขุ ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า พระเนตร/พระจักขุ/เนตร/จักขุ ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า
แก้มตา	พระกนิษฐา ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า

คำสามัญ	คำราชาศัพท์
ม่านตา	กนิณิกา ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า ม่านพระเนตร ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า ม่านพระเนตร/ม่านเนตร
เปลือกตา	ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า หลังพระเนตร ใช้แก่ พระมหากษัตริย์/พระบรมวงศ์ลงมา จนถึงพระอนุวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า หลังพระเนตร/หลังเนตร ใช้แก่ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า

